

4 Egipt faraonów

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu.

Uczeń:

1) wymienia najważniejsze cywilizacje starożytnego Bliskiego Wschodu (Sumerowie, Babilon, Egipt, Persja) oraz przedstawia ich wkład w kulturowe dziedzictwo ludzkości.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: ok. koniec IV tysiąclecia p.n.e., VI w. p.n.e., 332 p.n.e., 30 p.n.e.
- postacie: Dżesera, Totmesa I, Totmesa III, Amenhotepa IV (Echnatona), Ramzesa II, Nefretete, Aleksandra Wielkiego, Kleopatry
- bóstwa egipskie: Re (Ra), Horusa, Izydę, Amona, Ozyrysa, Bastet

ROZUMIE

- pojęcia: „dar Nilu”, systemy irygacyjne, trzcina papiirusowa, papiirus, faraon, kapłani, wezyr, nomarcha, nom, Księga Umarłych, mumifikacja, hieroglify, kamień z Rosetty, piramidy

POTRAFI

- wyjaśnić, jakie czynniki wpływały na rozwój gospodarczy Egiptu
- wskazać na mapie Nil, Dolny Egipt, Górny Egipt, Memfis, Teby, Karnak, Luksor oraz Gizę
- przedstawić znaczenie Nilu dla Egipcjan
- omówić dzieje polityczne starożytnego Egiptu
- dopasować najważniejsze wydarzenia do odpowiedniego okresu w dziejach Egiptu
- określić sukcesy i porażki Egipcjan
- podać przyczyny upadku Egiptu
- omówić strukturę społeczną Egiptu ze wskazaniem zadań wykonywanych przez poszczególne grupy społeczne
- przedstawić zasady, jakimi w życiu powinien się kierować dobry Egipcjanin
- omówić wiarę Egipcjan w życie pozagrobowe

- omówić przebieg i znaczenie mumifikacji
- scharakteryzować osiągnięcia Egipcjan w dziedzinie sztuki, budownictwa, matematyki, astronomii i medycyny
- wyjaśnić, kto i w jaki sposób odczytał hieroglify
- omówić na przykładach płaskorzeźb lub malowideł sposób przedstawiania poszczególnych grup społecznych

I. WPROWADZENIE

Zajęcia rozpoczynamy pytaniami:

- Co w czasach starożytnych odgrywało istotną rolę podczas wyboru przez ludzi miejsca do osiedlenia się?
- Gdzie w północnej Afryce założyliby oni osadę?

W udzieleniu odpowiedzi może uczniom pomóc mapa fizyczna Afryki. Następnie podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy uczniów, aby na podstawie mapy (**m2**, s. 41) odpowiedzieli na pytania:

- Co zadecydowało o powstaniu państwa egipskiego w tym miejscu Afryki?
- Gdzie znajdowały się obszary uprawne i co pomagało w nawadnianiu pól?
- Co oznacza pojęcie „dar Nilu”?

Zwracamy uwagę na dostęp do rzeki, budowę kanałów nawadniających i systemu tam oraz rolę Nilu w transporcie. Prosimy uczniów, aby na podstawie podrozdziału *Ziemia i ludzie* (s. 40–42) podali, jakie rośliny uprawiali starożytni Egipcjanie oraz jakie hodowali zwierzęta. Zadajemy pytania:

- Jak sądzicie, jakie mogły być niebezpieczeństwa związane z uzależnieniem gospodarki egipskiej od wylewów Nilu?
- W jaki sposób Egipcjanie zabezpieczali się przed brakiem żywności?

Prosimy uczniów, aby z mapy (s. 41) odczytali, jakie surowce wydobywano w Egipcie. Zadajemy pytanie:

- W jaki jeszcze sposób Egipcjanie mogli pozyskiwać surowce?

Prosimy uczniów, aby odpowiadając, skorzystali z informacji zawartych w akapicie czwartym podrozdziału *Ziemia i ludzie* (s. 41).

Omawiamy rolę trzciny papirusowej, którą wykorzystywano do produkcji m.in. koszy, skrzynek, żagli, mat i przede wszystkim materiału pisarskiego, czyli papirusu. Możemy uczniom przybliżyć sposób jego produkcji (cięcie łodyg w paski, przeplatanie ich, aby stworzyć jedną całość, ubijanie, a następnie suszenie).

Korzystając z mapy (s. 41), wyjaśniamy, że wcześniej Egipt był podzielony na Dolny Egipt i Górny Egipt, a zjednoczenie państwa nastąpiło pod koniec IV tysiąclecia p.n.e.

Odwołując się do ilustracji (**m3** i **m4**, s. 42), pytamy:

- Jakie były przyczyny zjednoczenia państwa egipskiego?
- Co było symbolem Dolnego Egiptu, a co – Górnego Egiptu?
- W jakim celu powstała podwójna korona Górnego i Dolnego Egiptu?

Następnie rozpoczynamy rozmowę o dziejach Egiptu. Wskazujemy, że można je podzielić na trzy okresy, które były przeplatane okresami przejściowymi związanymi z rozbiem politycznym i walką o władzę.

Rozdajemy uczniom karty pracy *Egipt faraonów*. Prosimy, aby na podstawie podrödziału *Dzieje polityczne* (s. 42–43) wykonali zadanie 1. Po zakończeniu pracy omawiamy je wspólnie z uczniami.

Zwracamy uwagę na rządy Amenhotepa IV zwanego Echnatonem. Przybliżamy też postać Nefretete. Informujemy, że od końca XIII w. p.n.e. następował powolny upadek Egiptu – podbijały go inne państwa. Uczniowie na podstawie informacji z ostatniego akapitu podrödziału *Dzieje polityczne* (s. 43) wykonują zadanie 2 w kartach pracy. Omawiając je, zwracamy uwagę na postać Kleopatry – ostatniej władczyni Egiptu z dynastii Ptolemeuszów.

Następnie omawiamy przyczyny upadku Egiptu i jego ostateczny podbój przez Imperium Rzymskie. Pytamy uczniów:

- Co doprowadziło do takiej sytuacji?
- W jaki sposób Egipcjanie mogli temu zaradzić?

Prosimy uczniów, aby przeczytali podrödział *Struktura społeczna i organizacja państwa* (s. 44), a następnie wyjaśniamy, że społeczeństwo Egiptu nie było jednolite i że często przedstawiane jest w formie piramidy.

Rysujemy na tablicy piramidę i wspólnie z uczniami w odpowiednich miejscach wpisujemy poszczególne grupy społeczne: faraon, kapłani, urzędnicy, żołnierze, rzemieślnicy, chłopci, niewolnicy. Podczas omawiania zwracamy szczególną uwagę na rolę wezyra i nomarchów. Uczniowie po kolei losują zadania mieszkańców Egiptu, głośno je odczytują, a następnie przyporządkowują dane zadanie do odpowiedniej grupy społecznej.

Wyjaśniamy, że w Egipcie, podobnie jak w Mezopotamii, wierzenia miały charakter politeistyczny. Razem z uczniami na podstawie pierwszego i drugiego akapitu podrödziału *Religia Egipcjan* (s. 44–45) wynotowujemy imiona najważniejszych bogów egipskich. Wyjaśniamy też, za co odpowiadali. Możemy dodać, że Izyda była żoną Ozyrysa, która pośkładała jego ciało po tym, jak został on zabity i poćwiartowany przez swojego brata.

Następnie uczniowie odpowiadają na pytanie:

- Jaki jest związek bogów z dziejami Egiptu?

ALTERNATYWA

Uczniowie, korzystając z różnych źródeł wiedzy, mogą wykonać zadanie na stronie wordwall.net.

Przypominamy uczniom, że Egipcjanie wierzyli w życie pozagrobowe. Prosimy ich, aby przeczytali w podręczniku tekst źródłowy (**m5**, s. 45) i obejrżeli ilustrację (**m6**, s. 45).

Zadajemy pytania:

- Jakimi zasadami powinien się kierować w życiu dobry Egipcjanin?
- Jak przebiegał sąd Ozyrysa?

Zwracamy uwagę uczniów na to, że mumifikacja, czyli przygotowanie ciała zmarłego do pochówku, była długotrwałym i kosztownym procesem. W związku z tym mogli sobie na to pozwolić jedynie bogaci Egipcjanie.

Prosimy uczniów, aby obejrzeni w podręczniku infografikę *Mumifikacja* (s. 48) oraz przeczytali trzeci akapit podrozdziału *Religia Egipcjan* (s. 45). Wspólnie analizujemy proces konserwacji zwłok.

Zadajemy pytania:

- Dlaczego Egipcjanie mumifikowali ciała zmarłych?
- Czyje ciała poddawano skomplikowanemu procesowi mumifikacji?
- Jak przebiegała mumifikacja?
- Gdzie wkładano mumie?
- Co chowano w komorze grobowej razem z mumią?
- Do czego służyły kanopy?

Dzielimy klasę na trzy grupy i rozdajemy instrukcje. ➤

Grupa I

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) oraz ilustracji wraz z podpisami (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie budownictwa. Omówcie też pismo egipskie. Odpowiedzcie na pytania:

- W jaki sposób Egipcjanie budowali piramidy?
- Czego używali do ich budowy?
- Która piramida jest największa?
- Jakie dwa rodzaje pisma egipskiego pojawiły się na kamieniu z Rosetty?
- Kto i w jaki sposób odczytał hieroglify?

Grupa II

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie matematyki i astronomii. Odpowiedzcie na pytania:

- Co potrafili policzyć Egipcjanie?
- Na podstawie czego starożytni Egipcjanie opracowali swój kalendarz i jaki zastosowali w nim podział?

Grupa III

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie medycyny. Odpowiedzcie na pytania:

- Jakie metody w lecznictwie stosowali Egipcjanie?
- Z czego wytwarzali lekarstwa?

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów, aby w drodze dyskusji wydali opinię na temat tego, co jest największym osiągnięciem starożytnego Egiptu.

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie [wordwall.net](https://www.wordwall.net).

PRACA DOMOWA

Napisz, co zawdzięczamy starożytnym Egipcjanom.